

Bachelor Docent Beeldende Kunst en Vormgeving Hanzehogeschool Groningen

*Verlag van de beperkte opleidingsbeoordeling
15 oktober, 7 en 8 november 2019*

Colofon

Instelling en opleiding

Hanzehogeschool Groningen

Postbus 1329

9701 BH Groningen

Resultaat instellingstoets kwaliteitszorg: positief

Opleiding: Docent Beeldende Kunst en Vormgeving

Locatie: Groningen

Variant: Voltijd

Croho-nummer: 39100

Visitatiecommissie

drs. R.R. (Raoul) van Aalst, voorzitter

Eva van der Molen, deskundige

Ilse van Lieshout, deskundige

Pieter Mols, deskundige

Fabiënne Hendriks, student-lid

drs. A.N. (Astrid) Koster, secretaris

De commissie is vooraf voorgelegd aan de NVAO.

Dit document laat zich het beste dubbelzijdig afdrukken.

Inhoudsopgave

Colofon	2
Inhoudsopgave	3
Inleiding	6
1. Beoogde leerresultaten	7
2. Onderwijsleeromgeving	9
3. Toetsing	13
4. Gerealiseerde leerresultaten	15
Bijlagen	19
Bijlage 1 Visitatiecommissie	20
Bijlage 2 Programma visitatie	21
Bijlage 3 Bestudeerde documenten	23

Samenvatting

Op 15 oktober 2019, 7 en 8 november 2019 is de bacheloropleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving van de Hanzehogeschool Groningen gevisiteerd door een commissie van AeQui. Het totaaloordeel van de commissie is **positief**.

Beoogde leerresultaten

Academie Minerva leidt met de bacheloropleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving van Academie Minerva beeldend kunstenaars op die zowel kunst kunnen "maken" als dit kunnen onderwijzen. De landelijke eindkwalificaties van het KDVO zijn in overleg met het werkveld vertaald in eigen competenties en gedragsindicatoren. De beroeps- en praktijkgerichte leerresultaten voldoen aan de eisen en leiden zowel tot het kunstenaarschap als het docentschap. De integratie tussen het kunstenaarschap en het docentschap kan worden geëxpliciteerd. De commissie stelt op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie vast dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Onderwijsleeromgeving

Het degelijke curriculum van de bacheloropleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving bestaat uit vier studie jaren en drie leerlijnen: beeldende vakken, beroepsvoorbereiding en onderzoek (artistiek en/of praktijkgericht). De gestructureerde opzet en de inhoud is goed doordacht en er is actief contact met het werkveld geweest om de programmaonderdelen inhoudelijk, didactisch en artistiek in te vullen. Academie Minerva creëert voor studenten een intensieve en inspirerende leeromgeving, waarin studenten veel persoonlijke aandacht en begeleiding krijgen. De opleiding beschikt over een gevarieerd en gedreven docententeam met voldoende en gekwalificeerd personeel. De opleiding hanteert passende instroomeisen, waarmee een kwalitatief goede instroom met voldoende diversiteit ontstaat. De huisvesting en voorzieningen zijn uitstekend. De commissie stelt op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie vast dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Toetsing

De opleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving beschikt over een adequaat toetsstelsel dat aansluit bij de eindcompetenties. In de toetsing wordt adequaat aangetoond dat de competentie en het niveau bereikt zijn. In de beoordeling aan studenten is zowel het proces als het artistiek eindresultaat van belang. Docenten stellen vooraf bepaalde criteria. De monitoring en feedback is intensief. De opleiding treft effectieve maatregelen om de kwaliteit van de toetsing te borgen. De commissie stelt op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie vast dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Gerealiseerde leerresultaten

Het degelijke afstudeerprogramma van de opleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving bestaat uit een artistiek onderzoek en een praktijkgericht (kunsteducatief) onderzoek. De afstudeeropdracht van de opleiding is adequaat opgezet en is passend voor het eindniveau voor een bacheloropleiding in de kunsten en het onderwijs. De eindwerken Beeldend getuigen duidelijk van het bachelorniveau en de beoordeling voldoet aan de eisen en is navolgbaar. Alumni komen veelal aan het werk als docent in het voortgezet onderwijs en het MBO, en daarnaast ook in het buitenschoolse werkveld; dit is een kracht van de opleiding. De kwaliteit van de eindwerken wordt structureel en actief geborgd. De commissie stelt op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie vast dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Aanbevelingen

Met het oog op de toekomst geeft de commissie volgende suggesties ter overweging:

- De integratie tussen het kunstenaarschap en het docent-zijn kan in de eindkwalificaties nog verder geëxpliciteerd worden;
- Overweeg ook een Toolkit voor reflectie en didactiek te ontwikkelen;
- Spreid de taken van docenten beter over het team, zodat de kwetsbaarheid die hierin schuilt wordt geminimaliseerd.

Alle standaarden van het NVAO-kader zijn positief beoordeeld. Op die grond geeft de visitatiecommissie een **positief advies** inzake accreditatie van de bacheloropleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving.

Namens de voltallige visitatiecommissie,
Utrecht, februari 2020

drs. R.R. van Aalst
Voorzitter

drs. A.N. Koster
Secretaris

Inleiding

De bacheloropleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving (DBKV) van de Hanzehogeschool Groningen leidt studenten binnen Academie Minerva op tot beeldende en onderwijsgevende competenties en tot de identiteit docent-kunstenaar.

De Academie

Academie Minerva is een van de achttien 'schools' binnen de Hanzehogeschool Groningen. Academie Minerva verzorgt vier artistieke bacheloropleidingen: Autonome Beeldende Kunst (ABK), Vormgeving (VG) en Docent Beeldende Kunst en Vormgeving (DBKV) en de bachelor Popculture. Tevens biedt Academie Minerva de masteropleidingen Fine Art and Design, en Kunst-educatie (in samenwerking met het Prins Claus Conservatorium) aan.

De opleiding

Academie Minerva verzorgt de opleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving in Groningen. De opleiding is een bekostigde vierjarige voltijdse bacheloropleiding. De opleiding wordt in de Nederlandse taal aangeboden. Academie brede leereenheden worden in het Engels aangeboden.

De visitatie

Hogeschool heeft aan AeQui VBI opdracht gegeven de onderhavige visitatie uit te voeren. Hiertoe heeft AeQui in samenwerking met de opleiding een onafhankelijke en ter zake kundige commissie samengesteld. Met vertegenwoordigers van de opleiding heeft een voorbereidend gesprek plaatsgevonden.

De visitatie heeft op 15 oktober 2019, 7 en 8 november 2019 plaatsgevonden volgens het programma dat in bijlage 2 is weergegeven.

Op 15 oktober 2019 stonden de vier Minerva-brede thema's op het programma: Community, Onderwijs & Onderzoek, Maken & Technologie, Impact of Art. Een deel van de commissie was hierbij aanwezig. Op 7 en 8 november 2019 was het volledige panel aanwezig. Deze visitatie had betrekking op de opleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving. De commissie heeft zich daarbij expliciet georiënteerd aan het cluster waarin deze opleiding geplaatst is. Tevens zijn de ontwikkelingen sinds de vorige visitatie meegenomen. Dit is met het voltallig panel gedaan, tijdens het voorbereidend overleg, en afsluitend bij de oordeelsvorming. De hiertoe benodigde kennis was aanwezig in het panel.

De commissie heeft de beoordeling in onafhankelijkheid uitgevoerd; aan het einde van de visitatie is de opleiding in kennis gesteld van de bevindingen en conclusies van de commissie.

Deze rapportage is in december in concept toegestuurd aan de opleiding; de reacties van de opleiding zijn verwerkt tot deze definitieve rapportage.

Op initiatief van de opleiding gaat een ontwikkelgesprek plaatsvinden in april 2020. De resultaten van dit ontwikkelgesprek hebben geen invloed op de in dit rapport weergegeven beoordeling.

1. Beoogde leerresultaten

Academie Minerva leidt met de bacheloropleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving van Academie Minerva beeldend kunstenaars op die zowel kunst kunnen "maken" als dit kunnen onderwijzen. De landelijke eindkwalificaties van het KDVO zijn in overleg met het werkveld vertaald in eigen competenties en gedragsindicatoren. De beroeps- en praktijkgerichte leerresultaten voldoen aan de eisen en leiden zowel tot het kunstenaarschap als het docentschap. De integratie tussen het kunstenaarschap en het docentschap kan nog verder worden geëxpliciteerd. De commissie stelt op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie vast dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Bevindingen

De bacheloropleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving van Academie Minerva (DBKV) leidt studenten op tot een docent-kunstenaar, met beeldende en onderwijsgevende competenties en een eigen identiteit in deze competenties. DBKV kiest het begrip 'maken' als uitgangspunt voor het curriculum. Het kunstonderwijs als 'maakonderwijs' staat daarmee centraal in de opleiding. Dit betekent dat van een student verwacht wordt om vanuit het kunstenaarschap "maken" tot het ontwerpen van kunsteducatie te komen. Kunst staat niet los van de wereld, maar ontwikkelt potentieel waardevolle perspectieven op de wereld. De artistieke processen die men zelf heeft doorleefd vormen in het curriculum nadrukkelijk de basis voor het docentschap.

De kunstvakdocentenopleidingen zijn anders dan andere docentenopleidingen: ze zijn 'ongedeeld' en 'ongegradeerd'. Ongedeeld verwijst naar de breedte van het beroepsveld, dat zowel vele soorten en niveaus van formeel onderwijs omvat (het binnenschoolse werkveld) als centra voor de kunsten, amateurverenigingen, culturele instellingen en vrije initiatieven (de actieve cultuurparticipatie). Ongegradeerd houdt in dat afgestudeerden startbekwaam zijn voor zowel het primair onderwijs als voor het eerste- en tweedegraadsgebied.

De doelstellingen van de opleiding vinden haar oorsprong in het opleidingsprofiel van het landelijke Kunstvak Docenten Overleg (KVDO). Het KVDO heeft vijf competenties en 29 gedragsindicatoren geformuleerd die aangeven wat afgestudeerden zouden moeten kennen en kunnen. Van

de vijf competenties zijn er vier gelijk voor de verschillende opleidingsdisciplines binnen het KVDO: deze kennen eenzelfde pedagogisch-didactische, interpersoonlijke, omgevingsgerichte en kritisch-reflectieve/onderzoekende competenties. De artistieke competentie wordt per opleidingsdiscipline verschillend uitgewerkt.

Daarnaast verhoudt de opleiding zich ook tot discipline-gebonden leerinhouden en de internationaal geldende Dublin descriptors die de algemene hbo-competenties van het docentschap benoemen. Deze kaders vormen het collectief vertrekpunt van denken over het curriculum dat vervolgens zijn beslag vindt in de formulering van leeruitkomsten per afzonderlijke onderwijseenheid.

De vijf competenties van de opleiding DBKV zijn uitgewerkt in een competentiematrix. Deze laat op jaarniveau zien welke competenties en indicatoren getoetst worden binnen de vakken.

Onderzoek

Binnen de opleiding DBKV komt de student actief in aanraking met twee soorten onderzoek: artistiek onderzoek en praktijkgericht (educatief) onderzoek. De opleiding ontwikkelt vanuit de Onderzoeksgroep Kunsteducatie een onderzoeksagenda, waarbij nadrukkelijk op aspecten van de leeromgeving, de taak en de docent-leerling interactie, de zogenaamde Talenten-driehoek, wordt ingezet.

De onderzoeksgroep Kunsteducatie voert praktijkgericht onderzoek uit naar actuele kwesties in

de binnen- en buitenschoolse kunsteducatie. Het onderzoek wordt uitgevoerd vanuit drie principes: de ontwikkeling van het kind, de (disciplinaire) inhoud, en de benadering van kunsteducatie als een ecosysteem van samenwerkende actoren.

Het werkveld

De opleiding beschikt over een werkveldadviesraad (WAR) waarin gereflecteerd wordt op de ambities en doelstellingen van de opleiding. Voor een goede aansluiting en communicatie met het werkveld werkt de opleiding bovendien samen met de Master Kunsteducatie en met de opleiding Docent Muziek van het Prins Claus Conservatorium. Het lectoraat kunsteducatie, de PABO en de zogenaamde innovatiewerkplaatsen spelen hierbij een belangrijke rol om tot één expertisecentrum te komen voor onderzoeks- en projectvragen o.g.v. kunsteducatie vanuit het werkveld.

Overwegingen

De missie van Academie Minerva is helder geformuleerd en de visie van de opleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving sluit bij deze missie aan. De positie en de identiteit van de opleiding zijn ook helder; Academie Minerva spiegelt zich duidelijk aan de wereld en heeft een relevante positie in de omgeving. Academie Minerva biedt veel structuur en kan naar het oordeel van de commissie worden beschouwd als een landkaart waar opleidingen zelf een weg kunnen vinden. Dit is de kracht van Academie Minerva.

De eindkwalificaties van de opleiding volgen het landelijk competentieprofiel van het KVDO voor docenten Beeldende Kunst en Vormgeving. De opleiding behoudt daarin op een goede manier haar eigenheid. De commissie stelt vast dat de

opleiding voldoet aan internationaal aanvaarde niveaubeschrijvingen en standaarden (Dublindescriptoren voor de bachelor). De opleiding hanteert passende competenties als beoogde leerresultaten: deze zijn zowel voldoende concreet uitgewerkt als beroeps- en praktijkgericht. Zij beslaan tevens zowel competenties op het terrein van de beeldende kunst als competenties waarin het docentschap centraal staat. De integratie tussen het kunstenaarschap en het docent-zijn zou in de eindkwalificaties nog verder geëxpliciteerd kunnen worden. Dat zou volgens de commissie een mogelijkheid zijn die past bij hoe de opleiding deze twee domeinen ziet.

De commissie is dan ook van oordeel dat de opleiding aansluit bij de ontwikkelingen en de behoefte in het werkveld: door de afstemming met onder andere de Werkveldadviesraad (WAR) voldoet de opleiding qua inhoud, niveau en oriëntatie aan datgene wat in het werkveld, zowel nationaal als internationaal, gevraagd wordt van een afgestudeerde Docent en Beeldend kunstenaar. De structurele peer review systematiek met andere opleidingen in het kader van '10voordeleaar' (zie verder standaard 4) ondersteunt volgens de commissie het actueel houden van de opleiding.

De opleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving heeft ook duidelijk aandacht voor internationale aspecten van de opleiding. De commissie vindt in dit licht ook dat de opleiding voldoende contacten onderhoudt met het beroepenveld. De leden van de WAR kenmerken zich volgens de visitatiecommissie door een sterke betrokkenheid.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

2. Onderwijsleeromgeving

Het degelijke curriculum van de bacheloropleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving bestaat uit vier studiejaar en drie leerlijnen: beeldende vakken, beroepsvoorbereiding en onderzoek (artistiek en/of praktijkgericht). De gestructureerde opzet en de inhoud is goed doordacht en er is actief contact met het werkveld geweest om de programmaonderdelen inhoudelijk, didactisch en artistiek in te vullen. Academie Minerva creëert voor studenten een intensieve en inspirerende leeromgeving, waarin studenten veel persoonlijke aandacht en begeleiding krijgen. De opleiding beschikt over een gevarieerd en gedreven docententeam met voldoende en gekwalificeerd personeel. De opleiding hanteert passende instroomeisen, waarmee een kwalitatief goede instroom met voldoende diversiteit ontstaat. De huisvesting en voorzieningen zijn uitstekend. De commissie stelt op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie vast dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Bevindingen

Programma

De bacheloropleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving bestaat uit een vierjarig curriculum van 240 EC. Naast de reguliere vierjarige opleiding biedt DBKV ook twee tweejarige verkorte opleidingen DBKV aan. Dit zijn voltijd opleidingen met een flexibele leerroute. De twee varianten van de verkorte opleiding zijn bestemd voor afgestudeerden in het hbo-kunstvakonderwijs (KUO) of afgestudeerden die al beschikken over een tweedegraads lesbevoegdheid.

Het curriculum bevat drie leerlijnen: beeldende vakken, beroepsvoorbereiding en onderzoek (artistiek en/of praktijkgericht). De leerlijn beeldend omvat de beeldende vakken (2D, 3D, Media, Artistiek onderzoek) en technische cursussen (Hout, 3D printing, Laser, Keramiek, Fotografie enz.). Naast een brede studie van beeldende kunst en vormgeving in de praktijk van materiaal en maken (leerlijn beeldende vakken), is er ruim aandacht voor theorie, reflectie en didactische en onderwijskundige competenties (leerlijn beroepsvoorbereiding). De leerlijn beroepsvoorbereiding bestaat in dit licht uit integrale vakken (Onderwijskunde, Kunstbeschouwing, Vakdidactiek), conceptuele vakken (Filosofie, Kunstgeschiedenis, Psychologie, Denken over Onderwijs) en stages. In de derde leerlijn "Onderzoek" staat de ontwikkeling van artistiek en praktijkgericht onderzoek

centraal. Dit zit verweven in de andere twee leerlijnen.

Gedurende hun studie maken de studenten op deze wijze kennis met de artistieke praktijk, met de educatieve beroepspraktijk en met reflectie en onderzoek in het vakgebied. Tevens leren studenten door middel van stages hoe zij in het binnen- en buitenschoolse werkveld een bijdrage kunnen leveren aan specifieke onderwijsmomenten en situaties. In de propedeuse van het reguliere en het verkorte programma lopen studenten een onderbouwstage. Een bovenbouwstage in het voortgezet onderwijs staat in het tweede jaar van de verkorte opleiding en in het derde jaar van het reguliere programma op het programma. In het reguliere programma lopen studenten in het tweede jaar en in de afstudeerfase een specialisatiestage, in de vorm van praktijkgericht (kunsteducatief) onderzoek. Stages spelen zich ook af in het mbo en in buitenschoolse omgevingen.

Leeromgeving

De opleiding 'Docent Beeldende Kunst & Vormgeving' in Groningen profileert zich nadrukkelijk als een 'leergemeenschap'. Een leergemeenschap zijn, dat betekent voor de opleiding dat docenten, (werkplaats)begeleiders en studenten een gezamenlijke inspanning verrichten om de leerdoelen te bereiken. In deze community staat de opleiding

in een betekenisvolle context in contact met studenten en de collega's uit het werkveld. De community is ook van belang als een beginnend netwerk van professionele contacten en samenwerking. De gemeenschap richt zich hierbij zowel op de stad Groningen als op de rest van de wereld.

De opbouw van de leeromgeving is zodanig dat de student steeds een verdere stap in zijn professionele ontwikkeling zet. Met een 'buddysysteem' helpen studenten elkaar om zich thuis te voelen binnen de opleiding. Tevens is er als hulpmiddel het reflectie-instrument Toolkit beschikbaar. Dit model wordt vanaf jaar 1 aangereikt.

Internationalisering

Internationalisering geeft Academie Minerva vorm door een interculturele dialoog, die onderdeel is van de internationale omgeving van Minerva. Via het lectoraat en projecten werken studenten samen in een interculturele sociale context. In het keuzesemester 6 biedt de opleiding de optie voor een buitenlandverblijf voor artistiek onderzoek, via bijvoorbeeld de minor A.R.T. of via de Hanzebrede Minor Da Vinci. De opleiding pakt internationalisering van kunstonderwijs ook beleidsmatig 'at home' op. Daar komt het thema interculturaliteit aan de orde in relatie tot actuele kwesties.

Personeel

Het docententeam van de opleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving bestaat uit 12 docenten (3,8 fte), waarvan 7 (58%) een masteropleiding hebben behaald. Een docent gaat de komende jaren een PhD-onderzoek doen, een andere docentonderzoeker participeert in een onderzoek over maakonderwijs.

Alle docenten hebben een BKE-certificering (Basis Kwalificatie Examinering) behaald en één docent een SKE-certificering. Het team bestaat uit docenten met zowel een beeldende als een beroepsvoorbereidende ervaring. Docenten zijn ook allen werkzaam in het beroepenveld, bijvoorbeeld als kunstenaar en/of als educator in het voortgezet onderwijs. Naast deze vaste docenten beschikt de

opleiding ook over een pool van 20 gastdocenten.

Voorzieningen

Alle opleidingen van Academie Minerva zijn gevestigd in twee gebouwen in de binnenstad van Groningen. Hier hebben studenten de beschikking over verschillende algemene onderwijsvoorzieningen, zoals meetingsrooms. De centrale hal in het Zuiderdiepgebouw is de ontmoetingsplaats, doorgangspek, technologische speeltuin, uitprobeer- en oefenruimte ineen, aldus de opleiding. Academie Minerva heeft voor studenten de beschikking over verschillende werkplaatsen waar zij technische vaardigheden op kunnen doen en deze kunnen oefenen: dit betreffen twaalf werkplaatsen voor uiteenlopende specialisaties, zoals de werkplaatsen voor gips en keramiek, plastic, hout, metaal, grafiek, tekenen en schilderen, theater, elektronica en programmeren. Bij de vaklessen 2D, 3D en Media doet de student ervaring op in het verbinden van alle mogelijke beeldelementen, beeldaspecten en -materialen/technieken. De student verwerft hier vooral basiskennis en vanuit datzelfde doel volgt de student technische cursussen in de verschillende Minerva-werkplaatsen.

De opleiding beschikt tevens over een Hybrid Arts Lab (HAL) voor artistiek onderzoek door kunstenaars. Het schept de mogelijkheid voor studenten, docenten, werkplaatsspecialisten en externe experts om directe samenwerkingen aan te gaan en werkt als een knooppunt voor onderzoek en de reflectieve praktijk – een ontmoetingsplaats voor de verschillende bachelor en masteropleidingen en de beroepspraktijk. De opleiding streeft er tot slot naar dat iedere student een werkplek heeft om te kunnen werken aan opdrachten.

Instroom en begeleiding

Studenten die zich willen inschrijven voor de opleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving dienen naast de reguliere vooropleidingseisen voor hbo-bacheloropleidingen (minimaal een diploma havo of MBO niveau 4 behaald) ook een

toelatingsexamen te doen. In dit toelatingsexamen beoordeelt de opleiding of de kandidaat voldoende artistieke aanleg heeft. De vier beoordelingscriteria hiervoor zijn: Beeldend vermogen, Werken vanuit waarneming en fantasie, Gevoel voor kleur, vorm en materiaal en Oorspronkelijkheid en eigenzinnigheid. Verder kunnen studenten bij de opleiding een vooropleiding of een portfoliotraining volgen, zodat ze daarna meer kans maken om in te stromen in een van de bacheloropleidingen van Academie Minerva.

De kleinschalige opleiding kent veel persoonlijk contact met docenten en medestudenten. In de werkplaats is specialistische begeleiding voor nieuwe technische mogelijkheden en toepassingen. Het persoonlijk contact komt ook tot uiting en wordt gestimuleerd door de zogenaamde 'Schemerlampbijeenkomsten'. Deze regelmatige bijeenkomsten hebben het karakter van een gezellig huiselijk samenzijn, maar dienen tevens als de omgeving voor uitwisseling en informeel leren. In de Schemerlampsessies heeft de opleiding samen met studenten en alumni de Toolkit ontwikkeld als gemeenschappelijk gedragen coachingsmodel.

Met begeleiding op maat vanuit het Projectbureau worden zowel interne als externe opdrachten gekoppeld aan studenten of alumni. Studenten kunnen vervolgens ervaring opdoen bij de realisatie van hun voorstellen.

Overwegingen

De commissie heeft het cursorische onderwijsprogramma bestudeerd en besproken met studenten en docenten. De uitwerking van het nieuwe curriculum beantwoordt aan de missie en visie van Academie Minerva. De opleiding kiest voor kwaliteit en zorgvuldigheid waardoor het gestructureerd vormgegeven onderwijsprogramma een gedegen basis legt voor zowel een voortgaande artistieke ontwikkeling van de student als voor de ontwikkeling tot docent. Hierdoor is het voor studenten een veelzijdige, gevarieerde en intensieve opleiding. Orde en structuur

vormen hierin voor de opleiding een kracht. Het curriculum van de opleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving levert de middelen in kennis en vaardigheden om dit doel te bereiken. De commissie is wel van mening dat de beeldende en de docentcomponent nog wat los van elkaar aangeboden worden en adviseert deze meer in de verschillende onderdelen van het curriculum te integreren.

Academie Minerva heeft adequaat gezorgd voor samenwerking en uitwisseling met betrokkenen en is er actief contact met het werkveld geweest om het curriculum inhoudelijk in te vullen. De internationale oriëntatie is ook versterkt, zoals aanbevolen in de vorige accreditatie. De opleiding heeft veel contacten met organisaties in het werkveld, veelal de wat grotere. Op deze wijze is de opleiding intern en extern goed bekend en heeft de opleiding zich effectief in het werkveld gepositioneerd. De commissie adviseert wel deze contacten te intensiveren, omdat deze organisatie studenten ook interessante onderzoeksvragen kunnen bieden welke meer gericht zijn op kunstenaarschap, pedagogiek en community art.

De opleiding creëert voor studenten een intensieve en inspirerende community en leeromgeving, waarin naast de scholing van zintuiglijkheid in artistieke maakprocessen en de theoretische component ook aandacht is voor het reflecterend tot inzichten komen die specifiek zijn voor de beeldende kunst. De Toolkit noemt de commissie in dit licht interessant en zij vindt deze behulpzaam voor de diepgang van de reflectie. De commissie adviseert dan ook een Toolkit voor reflectie en didactiek te overwegen. Ook adviseert de commissie het Toolkit-gebruik van studenten goed te monitoren om te garanderen dat de Toolkit waardevol blijft en dat het geen invul oefening wordt.

De commissie waardeert de sterke persoonlijke aandacht die studenten krijgen en constateert dat er ook tussen de studiejaren samenwerking is tussen studenten. In deze setting worden studenten

goed begeleid. Alle betrokkenen bevestigen dat er bij de opleiding sprake is van een warm community-gevoel. De schemerlampbijeenkomsten leveren hieraan een zinvolle bijdrage en zijn in de ogen van de commissie een sterke didactische keuze. Het projectbureau faciliteert het verkrijgen van opdrachten. Door de variëteit in opdrachten voert de opleiding een ruwe selectie uit. De commissie adviseert het filter op de opdrachten wat ruimer te zetten, zodat studenten meer uitgedaagd worden om zelf initiatief te nemen, te durven experimenteren en hun nieuwsgierigheid te onderzoeken. Ook studenten hebben aangegeven dat zij meer zouden willen worden gestimuleerd tot een ondernemende houding.

De opleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving beschikt naar het oordeel van de commissie over voldoende en gekwalificeerd personeel voor het verzorgen van het onderwijs in de bacheloropleiding. Het gedreven en enthousiaste team is wat ouder, maar heeft als geheel zowel actuele inhoudelijke expertise op het gebied van het brede vakgebied in de kunsten als het onderwijs waartoe de opleiding haar studenten opleidt. Ook worden veel externe competente docenten ingezet. Met name de recente ervaring van docenten in het (voortgezet) onderwijs noemt de commissie een sterk punt. Bovendien heeft het team expertise op het gebied van begeleiding, toetsdeskundigheid, didactiek en onderzoeksvaardigheden. De commissie adviseert wel om te zorgen dat de samenstelling van het docententeam een betere afspiegeling gaat worden van de diversiteit in de maatschappij en het werkveld.

Docenten zijn zeer betrokken bij studenten. De commissie heeft in dit licht gezien dat een enkele docent veel verschillende taken op zich neemt. De commissie adviseert om de taken (deels) te delegeren aan andere kundige docenten. Hierdoor kan de kwetsbaarheid die hierin schuilt worden geminimaliseerd.

De opleiding werkt intensief samen met het Lectoraat Kunsteducatie. De rol van deze en andere lectoraten is goed zichtbaar en merkbaar in het onderwijs. De opleiding loopt hiermee in de voorhoede ten opzichte van andere kunstvakdocentopleidingen. De commissie waardeert dat de opleiding hiermee heeft voldaan aan de aanbeveling uit de vorige visitatie om de verbinding met het Kenniscentrum Kunst en Samenleving te intensiveren.

De commissie is tot slot van oordeel dat de huisvesting en de materiële voorzieningen uitstekend zijn. Academie Minerva beschikt over meer dan voldoende ruimte en biedt goede voorzieningen waarin studenten kunnen werken aan artistieke en didactische opdrachten. De voorzieningen sluiten goed aan op de aspecten voor de brede opleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving. De studiefaciliteiten en de geschiktheid van de onderwijsruimten, werkplekken en de digitale leeromgeving worden ook door de studenten als voldoende beschouwd.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

3. Toetsing

De opleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving beschikt over een adequaat toetsstelsel dat aansluit bij de eindcompetenties. In de toetsing wordt adequaat aangetoond dat de competentie en het niveau bereikt zijn. In de beoordeling aan studenten is zowel het proces als het artistiek eindresultaat van belang. Docenten stellen vooraf bepaalde criteria. De monitoring en feedback is intensief. De opleiding treft effectieve maatregelen om de kwaliteit van de toetsing te borgen. De commissie stelt op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie vast dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Bevindingen

In de Onderwijsregeling van de opleiding zijn de beoordelingsprocedures vastgelegd waarin per onderwijseenheid (leer)doelen worden geformuleerd die zijn afgeleid van de competenties en bijbehorende gedragsindicatoren. Deze zijn direct terug te vinden in de beoordelingsformulieren.

Twee keer per semester worden studenten summatief getoetst. Ook worden studenten formatief beoordeeld. Uit het toetsplan van de opleiding blijkt dat de verbinding tussen het kunstenaarschap en het docentschap tijdens drie momenten in de opleiding expliciet bevraagd wordt in de vorm van een ontwikkelassessment. Deze vindt aan het eind van het eerste, tweede en derde jaar plaats en heeft een formatief karakter. Tijdens deze assessments voeren studenten met docenten een gesprek over de relatie tussen hun eigen beeldende ontwikkeling aan de hand van opdrachten (en/of hun eigen beeldende werk) en de mogelijkheden om deze te vertalen naar educatieve activiteiten. Ook de relatie tussen theoretische modellen en hun eigen werk kunnen in jaar 3 onderwerp van gesprek zijn. Meerdere docenten uit de verschillende leerlijnen gaan samen met ouderejaars studenten (als referenten) in gesprek met de student.

Het ontwikkelportfolio is een toets waarbij een student en de tutor een gesprek voeren aan de hand van de verzamelde bewijzen in het portfolio. Het doel van een ontwikkelportfolio is dat de student een ontwikkeling kan aantonen en onderbouwen aan de hand van reflectieverslagen. De

reflectieopdrachten worden ingezet om te toetsen (zowel formatief als summatief) in hoeverre een student in staat is om van een afstand te kijken naar eigen handelen in studie- en praktijksituaties en daarop keuzes voor de toekomst te baseren. Met name in de vakken Mentor en Tutoraat wordt deze vorm van toetsing toegepast.

Studenten reflecteren gedurende de hele opleiding op het eigen handelen en de beroepscompetenties. Reflectieverslagen zijn ook terug te vinden in stageverslagen. Het stageverslag zelf is een instructiegestuurde toets maar met een nadrukkelijk reflectief onderdeel erin.

De opleiding hanteert verschillende manieren om de kwaliteit van de toetsing te borgen. Zo ontwerpen docenten samen toetsen en beoordelen gezamenlijk binnen de vakken Artistiek Onderzoek, Vakdidactiek en Kunstbeschouwing. De docenten leggen jaarlijks leeruitkomsten evenals de beoordelingswijze voor aan collega's.

De opleiding beschikt over een ongedeelde, academiebrede examencommissie die is samengesteld uit één vertegenwoordiger per (groep van) bacheloropleiding(en) en een vertegenwoordiger van de masteropleidingen. De examencommissie bestaat in totaal uit zes leden van de eigen school. De examencommissie geeft niet alleen haar oordeel over de eindwerken (zie ook standaard 4), maar zij is ook - in samenwerking met de toetscommissie - betrokken bij het observeren van de examens en is ook aanwezig bij de voor-

en nabespreking door docenten. Tevens onderzoekt de examencommissie per periode of studenten begrijpen waar ze op beoordeeld worden.

De toetscommissie DBKV (gemandateerd door de Examencommissie) bekijkt regelmatig en cyclisch de toetsen in de opleiding en adviseert het Hoofd van de opleiding. De toetscommissie stelt een plan van aanpak op om het leerproces en de voortgang van studenten blijvend te monitoren.

Alle docenten hebben een Basis Kwalificatie Examinering (BKE) behaald en zijn deskundig op het gebied van toetsing. De evaluaties voor het BKE-traject gebruikt de opleiding voor de verbetering van de toetsing- en beoordelingssystematiek.

Overwegingen

De commissie is van oordeel dat de bacheloropleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving beschikt over een adequaat toetsprogramma dat past binnen een helder beoordelingskader. Het toetsprogramma sluit tevens aan bij de toetsvisie van de Academie Minerva en het Toetsbeleid van de Hanzehogeschool Groningen.

De commissie stelt tevens vast dat de verschillende onderwijseenheden een heldere bijdrage leveren aan de borging van de eindkwalificaties van de student en dat de toetsing aansluit op de opleidingscompetenties en de gedragsindicatoren. De beoordelingscriteria van de toetsen sluiten zichtbaar aan op deze indicatoren. De studieopdrachten binnen de drie leerlijnen leiden aantoonbaar naar de geformuleerde niveaus en indicatoren toe. In de toetsing wordt op integrale wijze aangetoond dat de competenties en het niveau bereikt zijn. De commissie is hier tevreden over. De opleiding leert studenten hiermee adequaat functioneren als docent-kunstenaar. De in-

houd, methodiek en vorm van het toetsprogramma zijn naar het oordeel van de commissie dan ook goed te noemen.

De commissie concludeert op basis van de gesprekken en het bestuderen van een aantal toetsen en beoordelingscriteria dat de kwaliteit van de toetsing voldoende is. Zij stelt tevens vast dat de ontwikkelgerichte toetsen een opbouw in complexiteit en beheersingsniveau laten zien en dat de prestaties van studenten in voldoende mate aan hen worden teruggekoppeld: de commissie noemt de monitoring en feedback intensief. Ook de formatieve evaluatie van studenten vervult een duidelijk herkenbare rol. De commissie constateert dat het onderwerp Interculturaliteit veelal theoretisch wordt getoetst. De commissie suggereert dat de opleiding meer kan experimenteren om een meer gevarieerde vorm van formatieve toetsing, in het bijzonder op het gebied interculturaliteit te ontwikkelen.

De kwaliteit en meetbaarheid is, net als bij andere artistieke opleidingen een regelmatig terugkerende discussie bij de opleiding. De commissie is in dit licht van oordeel dat de opleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving goede maatregelen treft om de kwaliteit van de toetsing te borgen. Zo wordt een summatieve beoordeling altijd uitgevoerd door twee examinatoren. Docenten hebben expertise en worden voldoende geschoold in het betrouwbaar kunnen toetsen en beoordelen. De toetscommissie en de examencommissie nemen bovendien hun taak om de kwaliteit van toetsen en tentamens te borgen serieus en weten zich een eigenstandig oordeel te vormen over de toetsing en het artistieke eindniveau van de opleiding.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

4. Gerealiseerde leerresultaten

Het degelijke afstudeerprogramma van de opleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving bestaat uit een artistiek onderzoek en een praktijkgericht (kunsteducatief) onderzoek. Het afstudeerprogramma van de opleiding is adequaat opgezet en is passend voor het eindniveau voor een bacheloropleiding in de kunsten en educatie. De eindwerken Beeldend getuigen duidelijk van het bachelorniveau en de beoordeling voldoet aan de eisen en is navolgbaar. De commissie noemt de eindwerken bovengemiddeld, maar constateert dat de cijfers veelal tussen de 6 en de 8 liggen. De commissie adviseert meer ruimte op de beoordelingschaal in te nemen. Alumni komen veelal aan het werk als docent in het voortgezet onderwijs en het MBO, en daarnaast ook in het buitenschoolse werkveld; dit is een kracht van de opleiding. De kwaliteit van de eindwerken wordt structureel en actief geborgd. De commissie stelt op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie vast dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Bevindingen

Het eindexamen als afstudeertraject vormt de afsluiting van de leerlijn onderzoek in het curriculum van de opleiding en bestaat uit twee onderdelen: het Examen Beeldend en het Examen Beroep. Voor het Examen Beeldend doet de student artistiek onderzoek en bij het Examen Beroep doet de student praktijkgericht (kunsteducatief) onderzoek. Student van de verkorte variant KUO hoeven geen Examen Beeldend af te leggen.

Artistiek onderzoek vormt de kern van de praktijk van de beeldende kunst en de kunstenaar. Praktijkgericht onderzoek is gericht op het verbeteren van de kunsteducatieve praktijk van het toekomstige beroep. Artistiek onderzoek vindt plaats in de beeldende vakken; praktijkgericht onderzoek in de beroepsvoorbereidende vakken.

Het Eindexamen Beroep (summatief) is een integrale toets waarin de student in een beroepssituatie taken uitvoert (of heeft uitgevoerd) en daarbij zijn competentieniveau laat zien. Tijdens het examen wordt de mate van beheersing van de beroepscompetenties vastgesteld. Het eindexamen bestaat uit een artistiek onderzoek (specialisatie beeldend) enerzijds en een praktijkgericht onderzoek (afstudeerproject) anderzijds.

Een belangrijke ontwikkeling is dat het afstudeertraject 'beroep' gezamenlijk wordt vormgegeven

met de docentenopleiding van het conservatorium. Docenten en studenten van beide opleidingen werken hierin gezamenlijk met het werkveld, waar ook het lectoraat kunsteducatie en innovatiewerkplaats kunsteducatie op aan is gesloten.

Beide eindexamens worden afgesloten met een gesprek waarin de student gevraagd wordt naar de keuzes die hij tijdens de uitvoering van het onderzoek heeft gemaakt. Een extern deskundige maakt onderdeel uit van de beoordelingscommissie. In de beoordeling van het eindniveau wordt gestreefd naar een zo hoog mogelijke graad van intersubjectiviteit: meerdere beoordelaars geven hun visie op de kwaliteit en het niveau van het eindwerk, lichten hun visie toe aan elkaar en gaan een discussie aan over de eindcijfers. Een uitgebreide beschrijving beoordeling en toetsing bij het Eindexamen is te vinden in de afstudeerhandleiding.

Studenten presenteren hun beeldende eindwerken vervolgens op de eindexamententoonstelling en op de eindexamenwebsite van Academie Minerva. De opleiding denkt na over een gezamenlijk eindexamen in assessmentvorm, waarbij de eindexamententoonstelling beeldend losgekoppeld wordt van het examen zelf. In samenwerking met de docentenopleiding Conservatorium is het

examen beroep/praktijkgericht onderzoek uitgewerkt. Ook zijn kalibreersessies eindniveau uitgevoerd.

Uit recent alumni-onderzoek en arbeidsmarkt blijkt dat afgestudeerden van de bacheloropleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving (DBKV) na voltooiing van de opleiding voor de groot deel aan de slag als docent gaan in het voortgezet onderwijs, maar daarnaast ook in het middelbaar beroepsonderwijs, de volwassenen-educatie en het hoger beroepsonderwijs werkzaam zijn. Ook komen afgestudeerden terecht in de buitenschoolse educatie. Er is ook een groot deel van de afgestudeerden die als zelfstandig kunstenaar aan de slag gaan of dit combineren met het onderwijs. Sommige afgestudeerden kiezen tot slot voor een vervolgopleiding (bijvoorbeeld FMI Masters of Master Kunsteducatie).

Deze opleiding maakt deel uit van het 10voorleerbaar-programma: project 'peer review'. Met peer review wordt een systematiek bedoeld waarbij de deelnemende opleidingen structureel gebruik maken van elkaars deskundigheid en elkaars 'critical friends' zijn. Door het gebruik van de peer review systematiek kan er gestructureerd worden gewerkt aan kwaliteitsverbetering waarbij processen gestandaardiseerd en geprotocolleerd worden en transparant zijn.

Overwegingen

De commissie is van oordeel dat de opleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving beschikt over een degelijk afstudeerprogramma. De Examen Beeldend en Beroep zijn adequaat opgezet en zijn passend voor het eindniveau van kunstvakdocenten. Het afstuderen is in dit licht een goede artistieke en educatieve afspiegeling van wat er in het werkveld wordt verwacht van studenten.

De commissie heeft 18 eindwerken bestudeerd van de studenten die de afgelopen twee jaar afgestudeerd zijn. Dit betroffen 14 eindwerken van de reguliere voltijd opleiding, drie eindwerken van de variant "Instroom 2e graads" en één van de

variant Instroom KUO. De eindwerken van de reguliere opleiding en die van de verkorte variant "Instroom 2e graads" bestaan uit het Examen Beroep en het Examen Beeldend. Van de eindwerken van de verkorte variant "Instroom KUO" heeft de commissie enkel het Examen Beroep bestudeerd, omdat deze studenten geen beeldend examen doen. Voor de verkorte variant "Instroom 2^e graads" waren wel beide examens beschikbaar.

De commissie noemt de eindproducten passend voor de opleiding en stelt bovendien vast dat de eindwerken getuigen van het bachelorniveau. De Examenproducten Beeldend kenmerken zich door degelijkheid en kwaliteit. De aanbeveling uit de vorige accreditatie om ingezette verbeteringen door te voeren in het eindniveau is naar het oordeel van de commissie adequaat opgepakt. Het docentschap is duidelijk aanwezig, wat de commissie krachtig noemt. Wel valt het de commissie op dat in de eindwerken relatief weinig wordt gereflecteerd op de betekenis van het beeldend werk voor het docentschap. Dit zou de cirkel rond kunnen maken op het thema 'integratie van het kunstenaarschap en het docentschap'.

De Eindwerken Beroep zijn volgens de commissie navolgbaar beoordeeld en de beoordelingen correleren met de kwaliteit van het werk. De commissie noemt de eindwerken bovengemiddeld, maar constateert wel dat de cijfers veelal tussen de 6 en de 8 liggen. De commissie adviseert meer ruimte op de beoordelingsschaal in te nemen en samen te onderzoeken waardoor een 10 of een onvoldoende gekenmerkt wordt. De verantwoording van de beoordeling krijgt wel veel aandacht, vooral de mondelinge feedback.

De opleiding wil in de leerlijn beroepsvoorbereiding meer mogelijkheden bieden voor studenten om zich goed te oriënteren op het brede werkveld. Ook moet het hierdoor mogelijk worden dat studenten zich kunnen specialiseren in een van de aspecten van het werkveld. De commissie ondersteunt deze ontwikkeling.

Het team beoordeelt of het eindniveau voldoende is aangetoond. De commissie heeft vernomen dat extern deskundigen de ondergrens bewaken. De commissie is hier tevreden over. De examencommissie bevestigt dat zij het niveau van de studenten in orde vinden.

Uit het alumni-onderzoek blijkt dat alumni goed terecht komen, vaak in relevante onderwijsbanen op bachelorniveau, stelt de commissie naar tevredenheid vast. Afgestudeerden voldoen ook aan de wensen van het beroepenveld: externen zijn tevreden over het niveau van de studenten en herkennen de identiteit van Academie Minerva in het functioneren van alumni. Ook dragen alumni

duidelijk bij aan het culturele klimaat van Groningen doordat zij tijdens de opleiding een netwerk hebben kunnen opbouwen.

De kwaliteit van de eindwerken wordt structureel en actief geborgd. De examencommissie heeft hierin een sterke rol. Door goede afstemming spelen ook docenten een actieve rol in de kwaliteitsborging. Op deze wijze is er blijvend aandacht voor het niveau van de eindwerken. Studenten voelen zich klaar om als Docent-Beeldend Kunstenaar te functioneren, zo heeft de commissie tijdens de visitatie van alumni vernomen.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Bijlagen

Bijlage 1 Visitatiecommissie

Naam panellid	Huidige functie en relevante vorige functie(s)
Drs. R.R. van Aalst	Commissievoorzitter AeQui en programmamanager bij TenneT
Eva van der Molen	Procesleider, adviseur en toezichthouder in het onderwijs.
Ilse van Lieshout	Beeldend kunstenaar, docent, creatief therapeut en hoofd van de afdeling Educatie Marres, Huis voor Hedendaagse Cultuur in Maastricht
Pieter Mols	Leerkracht, docent en beeldend kunstenaar. In 2000 startte hij het cultureel constructiebureau ContraPunt.
Fabiënne Hendriks	Tot voor kort student Docent Beeldende Kunst en Vormgeving aan de Willem de Kooning Academie

De commissie werd bijgestaan door Astrid Koster, extern secretaris gecertificeerd door NVAO.

Alle commissieleden hebben een verklaring van onafhankelijkheid en onpartijdigheid ingevuld, ondertekend en deze zijn ingeleverd bij NVAO.

Bijlage 2 Programma visitatie

15 oktober 2019; Minervabrede gesprekken

<i>Tijd</i>	<i>Onderwerp</i>
12:00 - 13:00	Paneloverleg
13:00 - 13:45	Management en profilering Minerva
13:45 - 14:45	Opleidingsoverstijgende projecten adhv de strategische thema's van Minerva
14:45 - 15:00	Paneloverleg
15:00 - 16:00	Werkplaatsen
16:00 - 17:00	Examencommissie en Toetscommissies Minerva
17:00 - 17:30	Paneloverleg
17:30 - 18:00	Terugkoppeling

Gesprekken specifiek over de bacheloropleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving

7 november 2019

<i>Tijd</i>	<i>Onderwerp</i>
14:30 - 15:00	Ontvangst
15:00 - 15:30	Spreekuur
15:30 - 18:00	Werkveldbezoek met opleiding, stagedocent, studenten en alumni (incl reistijd)

8 november 2019

<i>Tijd</i>	<i>Onderwerp</i>
08:30 - 09:00	Paneloverleg
09:00 - 09:30	Rondloopgesprekken met studenten
09:30 - 10:00	Rondleiding door de werkplaatsen door werkplaatspecialisten
10:00 - 10:30	Paneloverleg
10:30 - 11:30	Rondloopgesprekken met studenten, docenten, Opleidingscommissie, Examencommissie over de opleiding en het curriculum. Gespreksthema's: 1) "Maken": Toolkit en Schemerlamp; 2) Beeldend en educatie; 3) Beeldend werk: off courses, minor en werkplaatsen; 4) Ontwikkelassessment, bronnen en community; 5) Interculturaliteit.
11:30 - 12:00	Paneloverleg
12:00 - 13:30	Gezamenlijke lunch met alumni en het werkveld

13:30 - 14:30	Rondloopgesprekken met docentonderzoekers stagecoördinator, alumni, en lector over de opleiding en de community. Gespreksthema's: 1) Stage en projecten; 2) Innovatiewerkplaats en lectoraat; 3) Onderzoek en lectoraat.
14:30 - 14:45	Paneloverleg
14:45 - 15:15	Gesprek met opleidingsmanagement
15:15 - 16:30	Paneloverleg
16:30 - 17:00	Terugkoppeling

Bijlage 3 Bestudeerde documenten

- Zelfevaluatie en studentenhoofdstuk.
- Brondocumenten ZER, inclusief OER, afstudeerhandleiding en toetsplan.
- Aanvullende bronnen:
  - o Beroepsprofielen en opleidingsprofielen KVDO 2018
  - o Onderwijsregeling DBKV 2019-2020
  - o Onderwijseenheden Opleiding Docent BKV 2019-2020
  - o Opleidingsjaarplan DBKV 2019-20
  - o Toetsplan opleiding DBKV 2019
  - o Onderzoek DBKV 2020
  - o Afstudeerhandleiding DBKV 2019-2020
  - o Stage handleiding onder-bovenbouw 2019-2020
  - o Handleiding keuzestage 2019-2020
  - o CINOP FlexScan KUO
  - o Beoordelingsrapport DBKV Hobeon 2013
  - o
- Minerva (school) brede documenten
  - o Strategisch plan 2020 van Minerva
  - o Schooljaarplan Minerva 2019-2020
  - o Toetsbeleid Hanzehogeschool
  - o Toetsbeleid Minerva
- Eindwerkstukken van 18 studenten (14 eindwerken van de reguliere voltijd opleiding, drie eindwerken van de verkorte variant "Instroom 2e graads" en één van de verkorte variant Instroom KUO).